

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Muistio on kattava ja hyvin perusteltu. Siinä on käsitelty laajasti valmiuslain nykyisiä varautumispykälä ja sektorikohtaista sääntelyä. Muistiosta on myös huomioitu kattavasti muuttunut turvallisuus- ja toimintaympäristöä ja muutoksen mukanaan tuoma tarve varautumissääntelyn uudistamiselle.

Erytisen keskeisenä pidämme elinkeinoelämän rooliin ja toimintaympäristön tilaan sekä normaalioloissa tarvittaviin välineisiin liittyviä havaintoja. Normaaliolojen häiriötilanteisiin tarvitaan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä myös työkaluja. Normaaliolojen häiriötilanteiden vaikutukset voivat olla huomattavasti yhteiskuntaa ja sen kriittisiä toimintoja lamauttavia. Katsomme, että elinkeinoelämän ja yksityisen sektorin roolia ja toimintaa tulisi valmiuslaissa selkeyttää. Samassa yhteydessä on syytä käsitellä myös kriittisyyteen liittyviä perusteita. Erytisesti huoltovarmuuden kannalta kriittiset toimialat ja yritykset tulisi määritellä selkeämmin. On myös tärkeää etsiä keinoja, joilla kriittisten toimijoiden toimintaedellytykset pystytään turvaamaan poikkeusoloissa sekä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.

EU direkttiivien kansallisessa toimeenpanossa on huomioitava, että elinkeinoelämän osalta vapaaehtoisuuteen perustuvaan toimintaan kohdistuu sääntelyä yhä enemmän. Vapaaehtoisuus on ollut vuosikymmeniä yksi huoltovarmuustoiminnan keskeinen tekijä ja tämä on syytä huomioida lainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Muistiosta todetaan, että varautumisvelvoitteiden osalta tulisi pyrkiä siihen, että velvoitteet kyettäisiin toteuttamaan toimijoiden toimintamenojen rajoissa. Yhteiskunnan kriittisiin toimijoihin kohdistuvien vaatimusten kasvaessa, on myös niiden toteuttamiseen liittyviä tukimahdollisuuksia selvitettävä ja arvioitava. Katsomme, että on tärkeää huomioida kustannusvaikutukset yrityksille varautumisvaatimusten laajentamiseen liittyen.

Katsomme, että elintarvikehuoltoon liittyvää lainsäädäntöä, asetuksia ja ohjeistuksia sekä niiden ajantasaisuutta on syytä tarkastella valmius- ja huoltovarmuuslainsäädännön uudistamisen rinnalla. Elintarvike- ja päivittäistavarahuollon rooli on keskeinen toimivan yhteiskunnan varmistajana.

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

Koronapandemian aikana valtakunnallisella tasolla nähtiin asioita eri tavalla kuin alueellisella tasolla. Paikallisia päätöksiä ja oikeasuhtaisia toimenpiteitä ei välttämättä pystytty tekemään perustuen valtakunnalliseen tilanteeseen, sillä tilanteet voivat vaihdella voimakkaastikin eri alueilla. Tarvitaan keinot ja rakenteet, joiden avulla valtioneuvosto voi vakavassa kriisitilanteessa ohjata eri viranomaisia ja kuntia yhdenmukaisesti, mutta alueelliset eroavaisuudet huomioiviin päätöksiin ja toimenpiteisiin.

Päätöksenteko näyttöytyi pandemian aikana poukkoilevana ja valtakunnallisesti toimivien yritysten oli hankala seurata eri alueiden voimassa olevia rajoituksia ja toimenpiteitä. Tilanteessa puuttui asioita poikkihallinnollisesti valmisteleva, toimeenpaneva ja niistä viestivä koordinoija. Poikkeusolojen ja erilaisten laajojen ja vakavien häiriötilanteiden viestintää ja tiedottamista on kehitettävä. Yrityksille suunnattu viestintä on keskitettävä, jotta yritykset saavat tarvitsemansa tiedot elinkeinotoimintaansa kohdistuvista rajoituksista ja määräyksistä selkeäsanaisesti yhdestä paikasta.

Nykyisen valmiuslain painote on sotilaallisissa kriiseissä ja se osoittautui koronapandemian aikana puutteelliseksi monilta osin. Tuemme valmiuslakityöryhmän esittämää ehdotusta, jonka mukaan valmiuslain yleisen varautumisvelvollisuuden tulisi koskea sekä poikkeusoloihin että vakaviin häiriötilanteisiin varautumista.

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

Valmiuslaki on pääasiallisesti poikkeusolojen lisätoimivaltuuksia koskeva laki. Haluamme korostaa, että varautuminen on kokonaisuus normaaliajan tilanteesta vakaviin häiriötilanteisiin, poikkeusoloihin ja puolustustilaan. Poikkeavista tilanteista selviäminen ja palautuminen edellyttää, että organisaatiolla on riittävä resilienssi ja varautumissuunnitelmat poikkeamia varten. Myös koronan aiheuttamissa poikkeusoloissa lähes kaikki asiat hoidettiin normaaliolojen toimivaltuuksilla sekä markkinaehtoisesti ja tähän pitäisi aina pyrkiä.

Valmiuslain uudistamistyön kokonaisuudessa on tärkeää huomioida myös tartuntatautilain sekä huoltovarmuuslainsäädännön uudistaminen.

Yhtenäisen ja riittävän kattavan tilannekuvan muodostamiseksi on erityisen tärkeää tehdä yhteistyötä eri hallinnonalojen, viranomaisten, yksityisen sektorin sekä järjestöjen kesken. Tiedon vaihdosta säädettyä on syytä keskittyä tiedonvaihdon esteiden poistamiseen.

Hiilamo Simo
Kaupan liitto ry